ISSN 1653-4379

Djurskyddsmyndighetens föreskriftsmotiv nr 3/2007

Beslutade den 18 juni 2007

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:5) om djurhållning inom lantbruket m.m.

Sammanfattning

Grundläggande bestämmelser om hur djur ska hållas och skötas framgår av djurskyddslagen (1988:534) och djurskyddsförordningen (1988:539). I den senare har Djurskyddsmyndigheten bemyndigande att ytterligare föreskriva om hur djur ska hållas och skötas i vissa avseenden. När det gäller föreskrifter för djurhållning inom lantbruket m.m. har Djurskyddsmyndigheten gjort en översyn av den tidigare författningen (DFS 2004:17) som nu ersatts av rubricerad författning (DFS 2007:5).

Dessa föreskriftsmotiv knyter an till rubricerad författning och syftar till att ange bakgrunden till de regler som är nya jämfört med tidigare regler. Syftet är också att ge vägledning till djurhållare, tillsynsmyndigheter och övriga intressenter om hur de nya reglerna ska tolkas och tillämpas.

Innehållsförteckning

1. Ändringen 1
2. Bakgrund 1
3. Specialmotivering 2
Bilaga: Styrelsebeslut
Remissammanställning finns hos Djurskyddsmyndigheten.

1. Ändringen

Djurskyddsmyndigheten reviderade den 18 juni 2007 de föreskrifter och allmänna råd som anger hur djur ska hållas och skötas inom lantbruket. Detta skedde genom att en ny författning (DFS 2007:5) ersatt Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:17) om djurhållning inom lantbruket m.m.

2. Bakgrund

Vissa av de föreskrifter som gällde i den nu ersatta författningen (DFS 2004:17) var förhållandevis gamla och byggde på den tidens kunskaper och förutsättningar. Nya djurhållningssystem har också utvecklats under åren som inte var i samklang med de gamla föreskrifterna. Föreskrifterna har därför uppdaterats i vissa avseenden. De nya föreskrifterna syftar i första hand till att höja djurskyddet och välfärden för djuren. De syftar också till att ge en ökad tydlighet i hur djuren i vissa avseenden ska hållas och skötas samt till att stärka kopplingen mellan föreskrifterna och forskning och beprövad erfarenhet.

3. Specialmotivering

1 kap. Gemensamma bestämmelser

3 § *Djur får hållas och skötas på annat sätt än vad som anges i dessa föreskrifter om en veterinär av veterinärmedicinska skäl har ordinerat detta.*

Ett djur kan av veterinärmedicinska skäl behöva hållas eller skötas på annat sätt än vad som medges i denna författning. Det kan t.ex. finnas behov av särskilda åtgärder när ett djur behandlas för skada eller sjukdom eller rehabiliteras efter behandling. Det kan också vara motiverat med särskilda åtgärder för att förhindra smittspridning mellan djur eller djurgrupp. Oavsett av vilken veterinärmedicinsk anledning den särskilda åtgärden vidtas, ska den alltid vara ordinerad av veterinär och i varje enskilt fall.

4 § *Ord eller uttryck som används i denna författning har följande betydelse:*
allmänna råd: definieras i 1 § författningssamlingsförordningen (1976:725) som sådana generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende,

Det har funnits en osäkerhet i hur allmänna råd ska tillämpas. Därför förtydligas det genom att begreppet definieras i enlighet med 1 § författningssamlingsförordningen. Syftet med ett allmänt råd är att visa hur man kan eller bör göra för att nå upp till det krav som det allmänna rådet är kopplat till. Andra förfaringssätt än det som det allmänna rådet anger kan alltså godtas förutsatt att kravet i paragrafen uppnås.

11 § *Vid förprövningspliktig ny-, till- eller ombyggnad av stallar ska dessa utformas så att det för djuren finns godtagbart byggnadstekniskt eller likvärdigt skydd mot brand samt godtagbara förutsättningar att rädda djuren vid brand.*
Detsamma gäller när en stallbyggnad ändras eller används på ett sätt som innebär en ökad brandrisk.

Allmänna råd till 1 kap. 11 §
Lantbrukets brandskyddskommittés rekommendationer bör följas vid nybyggnad och större om- och tillbyggnad av stall.

Allt fler bränder startar i djurstall. Därför utökas nu kraven med att ”*det för djuren ska finns godtagbart byggnadstekniskt eller likvärdigt skydd mot brand”*. När en brand startar i ett stall är det mycket svårt att hinna rädda djuren. Den kommunala räddningstjänsten hinner endast i undantagsfall fram i tid för att hjälpa till med djurräddning vid en brand. Med hänsyn till den komplexa miljön som finns i ett djurstall är det viktigt att den tekniska utrustning och det byggnadsmaterial som används är lämpliga ur brandskyddssynpunkt liksom utförandet av t.ex. elinstallationer.

Tillägget i paragrafen (se andra stycket) syftar till att minska antalet bränder i djurstallar genom att öka brandsäkerheten i byggnaden. En förändring av utrymmen som inte används för djurhållning men som ligger i stallbyggnaden kan innebära en ökad brandrisk i byggnaden som påverkar djurskyddet. Ett exempel är om en loge ändras eller tas i anspråk som maskinuppställningsplats, verkstad eller liknande som innebär en ökad brandrisk i byggnaden. Sådana åtgärder är i sig inte förprövningspliktiga och krav på särskilda brandskyddsåtgärder

för att skydda djuren i sådana fall kunde inte annat än svårligen ställas med tidigare djurskyddsregler.

13 § *Liggytor ska hållas rena och torra samt vara anpassade efter djurslag och stallklimat (termisk komfort).*

Allmänna råd till 1 kap. 13 §

Under den kalla årstiden bör liggytorna i stallar med utomhusliknande klimat vara försedda med en bädd av halm eller annat skyddande material som är lämpligt för djuren.

Tidigare föreskrifter ställde inte några särskilda komfortkrav på djurens liggytor annat än i vissa fall. När det gäller kravet på termisk komfort för djuren var detta tidigare reglerat i föreskrift. Dessa angav dock bara att stallklimatet skulle vara anpassat efter djurslag och djurhållningsformen (termisk komfort). Värmeförluster från djuren sker också till det underlag djuren ligger på och värmeförlusterna kan där vara betydande om underlaget har hög värmeledningsförmåga och låg yttemperatur.

14 § *Djur som behöver särskild vård ska kunna tas omhand lösgående i ett närbeläget utrymme och ska där vid behov kunna hysas individuellt. Utrymmet ska ha ett klimat som djuren är vana vid.*

För utegångsdjur och för djur som under den kalla årstiden hålls i stallar med utomhusliknande klimat ska det även finnas behandlingsplatser som kan värmas upp eller på annat sätt vara anpassade så att djurens behov av termisk komfort tillgodoses.

För mjölkkor ska sådant utrymme som avses i första stycket vara utformat och anpassat så att mjölkning kan ske i utrymmet.

Första stycket gäller inte fjäderfästallar där sjuka eller skadade djur omedelbart avlivas.

Allmänna råd till 1 kap. 14 §

För grisar och lösgående nötkreatur utom utegångsdjur bör det utrymme som avses i föreskriften kunna hysa minst vart 25:e djur.

För får, getter, bundna nötkreatur och utegångsdjur bör det utrymme som avses i föreskriften kunna hysa minst vart 50:e djur.

För utegångsdjur eller djur som hålls på bete bör ett sådant utrymme som avses i föreskriften vara placerat eller kunna iordningställas så att det är tillgängligt inom en halvtimma för det djur som behöver tas om hand i utrymmet.

Ett behandlingsutrymme som ska kunna värmas upp bör utformas så att uppvärmning till minst 10° C kan ske inom en timma.

Syftet med 14 § är i huvudsak att djur med behov av särskild vård kan behöva en i alla avseenden lugnare och mer ombonad närmiljö. Djuren ska därför kunna tas om hand för särskild vård i närbeläget utrymme, s.k. sjukbox. Man kan alltså inte hävda att behov av sjukbox inte finns av den anledningen att behandling av djur sker på t.ex. båspallen eller att djuren (med undantag från vissa fjäderfän) avlivas i stället för att behandlas.

Mest lämpligt i de flesta fall är att sjukboxar finns ständigt tillgängliga och klara att användas när behov uppstår. En annan lösning som också kan godtas är att sjukboxar snabbt kan iordningställas när behov uppstår, t.ex. genom att använda lösa grindar eller annan lämplig inredning. Denna lösning förutsätter dock goda förberedelser så att djuren kommer i vård utan onödig fördröjning.

Djuren ska inte behöva flyttas och eller hanteras en längre tid än vad som är nödvändigt/rimligt. Detta för att djuren inte ska stressas eller belastas i onödan. Vad som är ”närbeläget” bör avgöras utifrån aktuell djurhållningsform och förutsättningarna i övrigt kring denna. Eftersom förutsättningarna är olika beroende på djurhållningssystem är ett generellt avstånd i meter omöjligt att fastställa. Det kan t.ex. när det gäller utegångsdjur som hålls inom stora arealer vara bättre att ha tidsaspekten som måttstock vid bedömningen (se allmänna råd).

Ett sjukt eller skadat djur kan ha svårare att röra sig än ett friskt djur och behöver därför stor rörelsefrihet. Djuren ska därför, såvida inte veterinär föreskrivit annat, hållas lösgående i sjukboxen utan att otillbörligt hindras av t.ex. boxbegränsande inredning.

Med hänsyn till djurens hälsotillstånd kan det av flera skäl vara nödvändigt att hålla ett djur avskilt från övriga djur i behandlingsutrymmet. Djuren ska också slippa onödig anpassning och omställning till nytt stallklimat. Därför ska behandlingsutrymmet i regel ha ett klimat som djuren är vana vid (i allmänhet det klimat som djuret huvudsakligen befann sig i tiden närmast före behovet av särskild vård uppstod). Det bör dock observeras att ett djurs tillfrisknande i vissa fall kan gynnas av att djuret hålls i annat stallklimat.

För djur som hålls utomhus eller under utomhusliknande förhållanden kan djurets sjukdomstillstånd kräva en förhöjd omgivningstemperatur under den kalla årstiden. I tidigare föreskrift angavs att minst en tredjedel av antalet behandlingsplatser ska finnas i utrymme som kan värmas upp. Formuleringen har upplevts som svårtolkad bl. a. p.g.a. att det inte finns föreskrifter om hur många behandlingsplatser som ska finnas totalt sett. Det har också förekommit olika uppfattningar om vad som ska anses vara ”utrymme” i detta sammanhang. Huvudsyftet med föreskriften har dock varit att säkerställa den termiska komforten för djur med nedsatt hälsa. Det är dock oklart hur stort behovet av uppvärmning av sjukboxar är och det troliga är att det varierar mellan olika besättningar beroende på hälsostatus, inhysningsform etc. Det tidigare kravet på att minst en tredjedel av behandlingsplatserna ska inrymmas i utrymme som kan värmas upp, har därför tagits bort. Funktionskravet kvarstår allt jämnt, dock med annan formulering än tidigare. Lokal uppvärmning eller andra åtgärder som t.ex. värmelampor eller värmetak i sjukboxen kan godtas förutsatt att djurens behov av termisk komfort säkerställs. (Hur ett sjukutrymme bör utformas med hänsyn till uppvärmningsbehovet framgår av allmänna råd).

Vikten av att kunna mjölka i sjukbox har påtalats sedan lång tid tillbak i bl.a. rådgivingslitteratur. Krav på detta finns också redan i stallar med s.k. mjölkningsrobotsystem genom de villkor som framgår av Jordbruksverkets beslut om att godkänna mjölkningsrobotar som ny teknik. Kravet innebär att åtminstone mjölkning med spannmaskin ska kunna ske i boxen.

18 § *De mått som anges i denna författning är minsta mått och centrummått för normal inredning om inte annat anges.*

Mindre avvikelse från föreskrivna mått kan dock godtas i befintliga stallar under förutsättning att följande kriterier uppfylls:

1. djurmiljön i stallet som helhet är mycket god,
2. konsekvenserna av måttavvikelsen bedöms endast ha ringa påverkan på djuret avseende den funktion som måttföreskriften syftar till,
3. måttavvikelsen innebär inte någon ökad risk för skador, stress eller ohälsa hos djuren, samt
4. måttavvikelsen innebär inte att tillsynen och skötseln av djuren försvåras.

Detsamma gäller vid förprövningspliktig ombyggnad av stallar om länsstyrelsen vid prövningen bedömer att kriterierna i punkterna 1 – 4 ovan uppfylls i stallet efter åtgärden och att planlösningen i stallet är god.

1 b § djurskyddsförordningen ska tillämpas när det gäller mått för djurkategori som inte är upptagen i denna författning.

Tidigare föreskrift som medgav att mindre avvikelser från måttbestämmelserna kan godtas har varit omdiskuterad och ifrågasatt, inte minst av de kommunala kontrollmyndigheterna. Många av dem har upplevt att föreskriften var otydlig och svårtillämpad. Föreskriften har därför gjorts om för att få en ökad tydlighet och för att underlätta bedömningen om när mindre avvikelse från måttföreskrifterna kan godtas.

22 § *Utgödslingssystem ska vara utformade så att djur i en stallavdelning inte kommer i direktkontakt med gödsel från annan avdelning.*

Luft får inte tas in i en stallavdelning via ett utgödslings- eller urindräneringssystem eller via utrymmen som kan innehålla luftföroreningar eller smittämnen som kan påverka djurens hälsa negativt.

Öppningar mellan stallavdelningar ska kunna stängas och vara stängda när de inte används.

Ändringarna jämfört med tidigare föreskrift avser andra stycket. Luft får inte i något fall strömma mellan olika stallavdelningar via ett utgödslings- eller urindräneringssystem eller via utrymmen som kan innehålla luftföroreningar eller smittämnen som kan påverka djurens hälsa negativt. Bestämmelsen syftar alltså till att minska risken för smittspridning mellan avdelningar med olika djurgrupper men också till att minska risken för att gödselgaser (ammoniak och svavelväte) kommer in i avdelningen och blandas med stalluften.

26 § *Stallar ska vara försedda med fast monterad belysning som inte förorsakar djuren obehag och som medger att tillsyn kan utövas utan svårigheter.*

Kravet på fast monterad belysning gäller inte för ligghallar under förutsättning att tillräcklig belysning som möjliggör tillsyn är ordnad på annat sätt.

Föreskriften (andra stycket) innebär att kravet på fast belysning inte gäller för ligghallar oavsett när på året dessa används. (I tidigare föreskrift var bara ligghallar för utegångsdjur undantagna kravet.) Skälet är främst att tillgången på elnät inte ska vara styrande över ligghallens placering. T.ex. kan ligghallens placering i terrängen vara av stor betydelse för i vilken mån djuren kommer att nyttja ligghallen. Om krav ställs på fast belysning finns risken att ligghallen byggs utifrån tillgången på elnät. En förutsättning är dock att tillsyn över djuren kan ske utan svårigheter genom att tillräcklig belysning är ordnad på annat sätt, t.ex. genom handburen strålkastare.

27 § *Buller i stallar får inte ha en sådan nivå och frekvens att det påverkar djurens hälsa menligt.*

I stallar får djur endast tillfälligtvis utsättas för mekaniskt buller överstigande 65 dBA. I stallar med slaktgrisar eller slaktkycklingar får dock bullernivån 65 dBA överstigas vid forcerad ventilation sommartid vid varm väderlek under förutsättning att bullernivån inte överstiger 75 dBA.

Under sommaren med höga utvändiga temperaturer kan det vara nödvändigt att öka ventilationsflödet betydligt för att hålla nere stalltemperaturen så mycket som möjligt. Detta

görs vanligen med s.k. sommarfläktar som dock är svåra att bullerdämpa ner till 65 dBA. Begreppet ”forcerad ventilation” har definierats i 4 § som ”ventilationsflöden som överstiger det dimensionerade maxventilationsflödet i ett slaktgrisstall enligt Svensk Standard (SS 95 10 51). För slaktkycklingstallar avses ventilationsflöden som överstiger 75 procent av maxventilationsflödet”.

2 kap. Särskilda bestämmelser för nötkreatur

1 § *I nybyggda stallar som tas i bruk efter denna författnings ikraftträdande ska nötkreatur hållas i lösdrift.*

Första stycket gäller dock inte sådana nybyggda stallar för uppbundna nötkreatur där ansökan om förprövning enligt 5 § djurskyddsförordningen inkommit till länsstyrelsen före den 1 april 2007.

Nötkreatur som står uppbundna har begränsade möjligheter att få sitt naturliga rörelsebehov tillgodosett. Det är därför av stor vikt att de inhysningssystem som kommer att byggas i framtiden medverkar till att djuren får ökade möjligheter att tillgodose sina naturliga rörelsebehov. System med uppbundna djur påverkar t.ex. djurens läggnings- och resningsrörelser samt ger djuren liten möjlighet till rörelse för motion. Deras möjligheter till sociala beteenden och kontakter är också begränsade jämfört med djur som hålls i lösdrift. Inhysningssystem som innebär att handjur (stutar och tjurar) hålls uppbundna på båspall är ifrågasatt, också av hygieniska skäl. För tjurar finns heller inget krav på bete eller annan utevistelse i djurskyddslagstiftningen vilket ger dessa djur ytterst begränsade möjligheter till rörelse om de hålls bunda.

Föreskriften innebär ett generellt krav på att nötkreatur ska hållas i lösdrift i nybyggda stallar. Med ”nybyggnad” avses i detta sammanhang en ny byggnad som inte står i öppen förbindelse med övriga befintliga byggnader oavsett avståndet till dessa. En nybyggnad kan alltså i princip ansluta mot en befintlig byggnad. Om en ny huskropp ansluts mot en befintlig byggnad och dessa har förbindelse med varandra genom t.ex. avsaknad av mellanvägg eller öppningar i mellanväggen, ska den nya huskroppen anses vara en ”tillbyggnad”.
En grundtanke med bestämmelsen är att de som redan har ett stall med uppbundet system fortsatt ska kunna göra vissa investeringar genom att bygga om eller bygga till det befintliga stallet. I sådana fall kan i regel befintliga installationer så som utgödslingen, mjölkningssystemet, utfodringen, ventilationen etc. användas, vilket gör att investeringen inte behöver bli så omfattande jämfört med om ett helt nytt stall ska byggas.

Dock tillåts fortsatt användning av system med uppbundna kor och kvigor i befintliga stallar. Investeringar i uppbundna system i dessa besättningar är tillåtna, dels genom ombyggnad men också vid tillbyggnad. Motiveringen till att fortsatt tillåta befintliga uppbundna system med kor eller kvigor är bl.a. att den största andelen kor i dag hålls i sådana system. Dessa djurhållande företag har en god vana och kunskap om denna inhysningsform och hanterar i allmänhet sin djurhållning på ett bra sätt. Många av dessa bedöms med de idag kända inhysningssystemen för lösdrift inte ha de ekonomiska eller areella förutsättningar som krävs för en omställning till lösdrift.

När det gäller handjur tillåts fortsatt användning av system med uppbunda djur i befintliga stallar fram till 1 juni 2017 (se 2 §). Vid all nybyggnad som görs innan tillåts dock bara lösdriftssystem även för handjur. När det gäller kalvar (nötkreatur som är högst sex månader

gamla) är det sedan flera år tillbaks inte tillåtet att binda upp dessa. Den nya föreskriften påverkar därför inte inhysning av kalvar.

2 § *Handjur som är mer än sex månader gamla ska hållas i lösdrift efter den 1 augusti 2017.*

Inhysningssystem som innebär att handjur (stutar och tjurar) hålls uppbundna på båspall är ifrågasatt, också av hygieniska skäl vilket påverkar djurskyddet och djurhälsan. För tjurar finns heller inget krav på bete eller annan utevistelse i djurskyddslagstiftningen vilket ger dessa djur ytterst begränsade möjligheter till rörelse för motion om de hålls bundna. Observera att vid nybyggnad gäller kravet på lösdrift (se 1 §).

11 § *Kvigor och kor får inte betäckas med tjur, semineras eller vara mottagare av embryo om förlossningssvårigheter kan förväntas.*
Kvigor ska innan första brunstperioden startar och fram till dess att de uppnått en ålder av 13 månader hållas på ett sådant sätt att risken för betäckning minimeras.

Allmänna råd till 2 kap. 11 §
Kvigor bör senast från det att de uppnått en ålder av fem månader hållas på ett sådant sätt att risken för betäckning minimeras.

För tidig betäckning av en ung kviga innebär en stor risk för lidande för både kvigan och kalven under kalvningen. Det är därför viktigt att unga kvigor hålls på ett sådant sätt att risken för betäckning minimeras.

Könsmognad hos nötkreatur inträffar tidigast vid ca fem månaders ålder men kan variera beroende på bl a ras, viktutveckling m.m.

12 § *Kor och kvigor ska kalva lösgående när tidpunkten för kalvning kan förutses, dock får uppbindning ske om förlossningssvårigheter uppstår.*
I besättningar med bundna kor eller kvigor får en ko eller kviga kalva uppbunden om kalvningsboxen är upptagen för kalvning.

Kalvande kor och kvigor har svårare att röra sig, t.ex. när de ska lägga sig eller resa sig. Detta samtidigt som behovet att kunna röra sig fritt ökar, för att t.ex. ändra kroppsställning. Kalvande kor ska därför som regel hållas lösa under förlossningen för att underlätta för kon att bete sig naturligt under förlossningen. Det kan i vissa fall vara svårt att förutse förlossningstidpunkten, exempelvis för köttraskor med fribetäckning. Om kalvning skulle ske uppbundet i sådana fall, står det inte i strid med föreskriften.

Det kan vara nödvändigt att låta djur kalva uppbundna om förlossningssvårigheter uppstår och kon behöver hjälp med att förlösa kalven.

Antalet kalvningsplatser ska självklart anpassas efter det behov som finns i besättningen. Detta för att så långt som möjligt säkerställa att korna har möjlighet att kalva lösgående i bundna besättningar (se Allmänna råd till 2 kap. 15 § nedan). Trots detta kan det inte garanteras att det alltid finns en ledig kalvningsplats. I dessa fall får kalvning ske uppbundet.

15 § *I besättningar med kor eller kvigor som ska kalva ska det inför kalvning finnas kalvningsboxar.*

Allmänna råd till 2 kap. 15 §

Det bör finnas minst en plats i kalvningsbox per påbörjat antal kor i besättningen enligt följande:

1. *45 kor vid jämn kalvningsfördelning över hela året*
2. *35 kor vid jämn kalvningsfördelning över 9 månader*
3. *25 kor vid jämn kalvningsfördelning över 6 månader*
4. *15 kor vid jämn kalvningsfördelning över 4 månader*
5. *10 kor vid jämn kalvningsfördelning över 2 månader*

För besättningar där kalvning sker koncentrerat sommartid och är planerad att ske på betesmarken, bör det finnas minst en plats i kalvningsbox per påbörjat 50-tal djur som ska kalva under den perioden.

En kalvningsbox är en box som enbart är avsedd att användas för kor eller kvigor när de ska kalva och fram till några dagar efter kalvningen. Boxen kan vara utformad som en ensambox avsedd för en ko eller kviga eller som en gruppbox avsedd för flera kor eller kvigor. En kalvningsbox kan vara byggd som permanent box eller byggas upp med flyttbara boxväggar eller dyl. inför kalvning, (Se 1 kap. 4 §).

Grundkravet är att kalvning ska ske med den kalvande kon lösgående (se 12 §). Detta kan beroende på inhysnings- och djurhållningsform ske på olika sätt. I besättningar med uppbundna kor eller kvigor behövs normalt kalvningsboxar för att åstadkomma detta. När det gäller besättningar med inhysningssystem som innebär att djuren hålls lösgående behöver kalvningen inte nödvändigtvis ske i en kalvningsbox, huvudsaken är att utrymmet är lämpligt för kalvning i alla avseenden, inte minst ur smitt- och hygiensynpunkt. Det kan dock av olika anledningar vara nödvändigt att avskilja djur som ska kalva från övriga djur i gruppen varför kalvningsboxar ska finnas även i besättningar med system för lösgående djur. Hur många kalvningsboxar som behövs har inte föreskrivits utan måste anpassas efter de förutsättningar som råder i besättningen.

I allmänna råd till denna bestämmelse framgår hur många kalvningsplatser som bör finnas. Råden är inte bindande men anger hur man lämpligen bör förfara för att uppfylla kravet på att kor och kvigor ska kalva lösgående.

16 § *Kalvningsboxar och andra stallutrymmen som används som kalvningsplats ska vara utformade och användas på ett sådant sätt att de kan rengöras regelbundet utan svårigheter samt vid behov kunna desinficeras.*

Ytterligare bestämmelser om rengöring finns i 1 kap. 30 §.

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen

En kalvningsbox som är avsedd för en ko eller en kviga bör rengöras noggrant samt förses med nytt strö mellan varje kalvning.

Kalvning i gruppbox bör ske omgångsvis. Djurgruppen bör inte vara större än att beräknade förlossningar inträffar inom loppet av tio dagar. Kalvningsplatsen bör i detta fall rengöras noggrant samt förses med nytt strö mellan varje djuromgång.

Hygienen i den miljö som en kalv föds i och vistas i under sina första levnadsdagar är mycket viktig för dess fortsatta hälsa. Det är därför nödvändigt att det utrymme som kalvarna föds i kan rengöras noggrant och regelbundet samt vid behov kunna desinficeras för att ha ett så lågt smittryck som möjligt. Detta ställer inte bara krav på själva utformningen av utrymmet, d.v.s

att inredning, ytor etc. i praktiken går att rengöra, utan också på hur kalvningsutrymmet används. Det kan i vissa fall vara olämpligt att låta kalvning ske i en ströbädd som många djur har vistats i och som byggts upp under längre tid. Nya allmänna råd som visar hur kalvningsutrymmen bör användas och skötas har därför tagits fram. Dessa är inte bindande men anger hur man lämpligen bör förfara för att uppfylla kravet i enlighet med 2 § djurskyddslagen som bl.a. anger att djur ska skyddas mot sjukdom.

17 § *Endast i värmeisolerade stallar får liggytan för nötkreatur innehålla dränerande golv utan ströbädd och då endast i följande fall:*

1. för kalvar som är äldre än en månad, ungdjur och vuxna tjurar i boxar med heltäckande spaltgolv av gummi eller annat eftergivligt material,

2. fram till den 1 augusti 2012 för kalvar som är äldre än en månad och högst fyra månader gamla i boxar med annat heltäckande spaltgolv än vad som avses i punkt 1,

3. för kalvar som är över fyra månader gamla, ungdjur och vuxna tjurar i boxar med annat heltäckande spaltgolv än vad som avses i punkt 1 och som:

a) var i bruk före denna författnings ikraftträdande, eller

b) ingår i ansökan om förprövning[1] som kommit in till länsstyrelsen före den 1 april 2007 och godkänts av länsstyrelsen,

4. för ungdjur och vuxna tjurar i bås där det gödseldränerande golvet ligger i båsets bakre del och resterande golvytor i båset har helt golv eller annan godtagbar liggyta på minst 80 procent av minimilängden för kortbås,

5. för ungdjur och vuxna djur i bås där det gödseldränerande gummispaltgolvet ligger i båsets bakre del och resterande liggytor i båset har helt golv med gummimatta eller motsvarande på minst 80 procent av minimilängden för kortbås.

Att hålla nötkreatur i system där boxgolvet inklusive liggplatsen består av gödseldränerande golv (helspaltboxar) har under en lång tid varit en omdiskuterad och ifrågasatt djurhållningsform. Denna djurhållningsform är förbjuden när det gäller mjölkkor, kvigor som har mindre än två månader kvar till förlossning samt kalvar under en månads ålder. För övriga nötkreatur har gällt att liggplatsen bör vara försedd med strö.

Det kan vara svårt att hålla en godtagbar hygien i en helspaltbox om utrymmet per djur är för stort i boxen. Det gör att djurens möjligheter att röra sig och bete sig på ett naturligt sätt är begränsade. Forskning visar att nötkreatur väljer bort spaltgolv som underlag att stå på och att gå på samt som liggunderlag. T.ex. görs fler läggnings- och resningsförsök på spaltgolv jämfört med hela, mjukare och mindre hala underlag. Vidare har djuren betydligt kortare liggtider på hårda underlag jämfört med mjuka underlag. I övrigt visar praktiska erfarenheter och studier att det av djurhälsoskäl inte är lämpligt att hålla unga kalvar i helspaltboxar av hårda material, t.ex. betong. Det är därför inte tillåtet från och med 1 augusti 2012 att inhysa kalvar under fyra månaders ålder i helspaltboxar med ett underlag av hårt material, såsom betong. Sådana kalvar får dock hållas på heltäckande spaltgolv av gummi eller annat eftergivligt material.

När det gäller inhysning av äldre nötkreatur i helspaltboxar av hårda material, t.ex. betong, är det av de skäl som framgår ovan mycket som tyder på att det inte är förenligt med 4 § djurskyddslagen. Av denna framgår bl.a. att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sätt som främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Det är därför inte tillåtet att producera och använda nya sådana helspaltboxar. Ett eventuellt förbud mot

[1] Bestämmelser om förprövning finns i 5- 6b §§ djurskyddsförordningen samt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:95) om förprövning av djurstallar.

redan befintliga helspaltboxar av detta slag bedöms emellertid medföra allvarliga konsekvenser för den svenska mjölk- och nötköttsproduktionen. Det är därför tillsvidare tillåtet att hålla äldre nötkreatur i befintliga helspaltboxar av hårda material, såsom betong.

Användning av gödseldränerande golv i liggbås var tidigare inte tillåtet. Bestämmelsen innebär nu att detta tillåts under vissa förutsättningar som framgår av föreskriften. Skälet till detta är att det ur djurskyddssynpunkt bedöms vara en likvärdig påverkan av dränerande golv i båsets bakre del oavsett om djuret hålls uppbundet eller lösgående.

19 § *I lösdriftsstallar för amkor eller dikor ska det finnas särskilda utrymmen för kalvar upp till tre månaders ålder (kalvgömmor).*
Första stycket gäller inte för ligghallar när djuren hålls på bete i enlighet med 10 – 11 §§ djurskyddsförordningen.

Kravet på att kalvgömma ska finnas i lösdriftsstallar har funnits sedan en tid tillbaka. När det gäller ligghallar som används under den kalla årstiden när betestillväxt inte sker, kvarstår kravet på kalvgömma. Däremot är det inte motiverat ur djurskyddssynpunkt att ställa motsvarande krav sommartid, d.v.s. under betesperioden. Det bör också nämnas i sammanhanget att kravet på ligghall inte gäller sommartid. Tillägget i andra stycket undantar därför kravet på kalvgömma i ligghallar som används sommartid under betesperioden.

20 § *När fler än 50 kalvar som är yngre än 4 månader årligen tas emot från mer än 1 besättning ska kalvarna tas emot och hållas i mottagningsstall med plats för högst 100 kalvar.*
Om djuren hålls kvar i mottagningsstallet under hela uppfödningen fram till slakt får antalet djurplatser dock uppgå till högst 150 under förutsättning att omgångsuppfödning tillämpas.
Om antalet besättningar enligt första stycket är mer än 5 ska omgångsuppfödning ske i mottagningsstallet. Insättning av djurgruppen ska då göras inom en tidsperiod på 3 veckor.

Föreskriften syftar till att förebygga djurhälsoproblem i besättningar som tar emot djur från andra besättningar genom att minska risken för smittspridning. Liknande bestämmelser fanns tidigare men har nu uppdateras och anpassats efter nya erfarenheter och kunskaper. Det innebär dels att föreskriften nu gäller för kalvar upp till fyra månaders ålder. Tidigare gällde kravet kalvar upp till 6 månaders ålder. Att åldergränsen har sänkts beror på att det inte är lika motiverat att ha äldre kalvar i mottagningsstall. Samtidigt ändras kravet på när mottagningsstallar ska finnas och gäller nu generellt från när mer än 50 kalvar anskaffas årligen från mer än en besättning. Ju fler djur som hålls i samma avdelning desto större är risken för ökad ohälsa hos djuren. Därför får inte antalet platser i ett mottagningsstall vara högre än 100.

I det fall mottagningsstallet även fungerar som en uppfödningsavdelning, d.v.s. djuren hålls kvar i mottagningsstallet under hela uppfödningsperioden fram till slakt, får man dock ha upp till 150 platser i avdelningen. Detta kan tillåtas eftersom djuren inte flyttas under uppfödningen och påfrestningarna på djuren därmed hålls på en låg nivå vilket ger bättre förutsättningar för ett gott smittskyddsläge.

Uppfödningen i ett mottagningsstall behöver inte ske omgångsvis om antalet besättningar som djuren kommer ifrån är 5 eller färre. Om antalet besättningar däremot är mer än 5 ska man dock tillämpa omgångsuppfödning i mottagningsstallet. Insättning av djuren ska då ske under en period på högst 3 veckor. (Kalvarna bör sedan hållas kvar minst 5 veckor efter det att den sist insatta kalven sattes in. Se allmänna råd till 2 § djurskyddslagen nedan). Skälet är att ev.

smittade djur i omgången ska kunna identifieras. Om insättning sker under en för långt utsträckt tid går uppfödningen mer mot en kontinuerlig uppfödning vilket minskar möjligheterna till sjukdomsövervakning.

21 § *En uppfödningsavdelning som årligen tar emot högst 50 kalvar som är yngre än 4 månader från mer än 1 besättning, utan att kalvarna först tagits emot i mottagningsstall, får bestå av högst 100 djurplatser.*

I det fall man tar emot högst 50 kalvar som är yngre än 4 månader krävs inte mottagningsstallar och inte heller omgångsuppfödning förutsatt att djurhälsan i besättningen är god (se allmänna råd till 2 § djurskyddslagen nedan). Det är dock viktigt att hålla smittrycket på en så låg nivå som möjligt. Ju fler djur som hålls i samma avdelning desto större är risken för ökad ohälsa hos djuren. Därför får inte antalet platser i en uppfödningsavdelning vara högre än 100.

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen
Omgångsuppfödning bör tillämpas vid uppfödning av växande nötkreatur.

Rådet syftar till att förbättra djurhälsan hos växande nötkreatur. Omgångsuppfödning har i regel goda effekter på djurhälsan och bör därför tillämpas för att skydda djuren mot sjukdom.

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen
Vid omgångsuppfödning i mottagningsstall bör kalvgruppen hållas i mottagningsstallet minst 5 veckor efter det att det sist insatta djuret sattes in.

För att syftet med mottagningsstall ska uppnås är det viktigt att de djur som hålls i mottagningsstallet inte flyttas för tidigt. Praktiska erfarenheter har visat att fem veckor är den tid som normalt behövs, för att eventuella smittor ska upptäckas, och som därför bör tillämpas. Kortare tid kan dock godtas under förutsättning att djurhälsan i besättningen är godtagbar. Det kan också krävas längre tid i mottagningsstallet för att djurhälsan i besättningen ska vara god.

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen
Ett uppfödningsstall för djur som tagits emot i mottagningsstall bör inte inhysa mer än 300 djur.

Det är viktigt att hålla smittrycket på en så låg nivå som möjligt. Ju fler djur som hålls i samma avdelning desto större är risken för smittspridning till fler djur vid ett eventuellt sjukdomsutbrott. Därför bör inte ett uppfödningsstall för djur som tagits emot i mottagningsstall inhysa fler än 300 djur. Antalet djur i uppfödningsstallet kan dock vara högre än 300 förutsatt att djurhälsan, systemlösningen och skötseln i besättningen är god.

24 § *Mekaniskt ventilerade stallavdelningar med kalvar ska vara utrustade med larmanordning som varnar för*

1. *övertemperatur,*
2. *strömavbrott och*
3. *fel på larmanordningen.*

Larmanordningen ska vara utformad så att larmet uppmärksammas på ett betryggande sätt.
Utrustningen ska kontrolleras regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur.

I stallavdelningar där kalvar hålls tillsammans med kor behöver dock larmanordningen enbart larma för övertemperatur.

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Därför föreskrivs i andra stycket på vilket sätt larmet ska varna. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet *innan* djuren hinner utsättas för lidande. På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation etc. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggd i larmanordningen. I anläggningar där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksammad i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande.

25 § *Nötkreatur som hålls för mjölkproduktion ska anses hållna på bete om de varje dygn kommer ut på bete och har tillgång till betesmarken under minst 6 timmar. Andra nötkreatur med krav på bete eller annan utevistelse ska vistas ute hela dygnet.*

Av den tidigare föreskriften framgick att djuren varje dygn skulle *föras ut* på bete. Nya system för djurhållning har emellertid utvecklats där djuren styrs genom grindsystem etc. ut på betet. Det innebär att man med nödvändighet inte alltid behöver föra ut dem på bete genom en aktiv handling. Det viktiga är inte på vilket sätt djuren kommer ut på betesmarken utan *att* de kommer ut. Ändringen av föreskriften fråntar inte djurägarens ansvar att se till att varje djur kommer ut på bete och har tillgång till betesmarken under minst 6 timmar varje dygn.

26 § *Nötkreatur ska i enlighet med 10 - 11 §§ djurskyddsförordningen hållas på bete eller ges tillfälle att vistas ute under en sammanhängande tidsperiod som infaller under perioden 1 maj – 15 oktober enligt följande:*

1. Blekinge, Skåne och Hallands län – minst 4 månader,
2. Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Västra Götalands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län – minst 3 månader,
3. Dalarnas, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län – minst 2 månader.

Förändringen ligger i att den period under vilken den sammanhängande tidsperiod djuren ska hållas på bete har förlängts fram till den 15 oktober. Tidigare var motsvarande datum den 1 oktober. Skälet till att perioden har utökats är att det i många fall är fullt möjligt att hålla djuren på bete längre än till den 1 oktober.

27 § *Nötkreatur får utan hinder av 25-26 §§ hållas inne hela dygn eller delar av dygn i följande fall:*

1. om det är nödvändigt för att skydda djuren vid onormala väderleksförhållanden,
2. om det är nödvändigt för att skydda marken från skador vid onormala väderleksförhållanden,
3. om det är nödvändigt för att skydda djur mot allvarliga insektsangrepp,

4. om det finns en omedelbar fara för rovdjursangrepp som rimligen inte kan undanröjas på annat sätt,
5. om djuren är anmälda för slakt och ska slaktas före den 15 juni,
6. kvigor för seminering under högst 30 dygn, förutsatt att betesperiodens sammanlagda längd minst motsvarar den tid som framgår av 26 §,
7. om djuren måste skötas, vårdas eller behandlas på ett sätt som inte är lämpligt utomhus.
Om djur hålls inne hela dygn i enlighet med någon av ovanstående punkter ska detta journalföras.

Det kan finnas anledningar att under betesperioden hålla djuren i stallet. Därför införs föreskrifter som möjliggör det. Om djuren hålls inomhus av de skäl som medges i föreskriften ska det journalföras. Med det menas att djurägaren ska dokumentera när djuren hållits inomhus, vilka djur som berörs samt av vilket skäl. Det bör observeras att mjölkkor som hålls inomhus del av dygn inte behöver journalföras om de senare samma dygn får tillgång till betesmarken minst den tid som föreskrivs i 25 §, d.v.s. minst 6 timmar.

Vid onormala väderleksförhållanden kan det vara nödvändigt att skydda djuren eller skydda marken från skador. Med onormal väderlek i detta sammanhang menas sådan väderlek som innebär att djuren riskerar att skadas, utsätts för uppenbart obehag eller lidande om de vistas utomhus. T.ex. kan det vid mycket stark vind finnas risk för att djuren träffas av fallande träd eller kringflygande föremål. Stark vind och kraftig nederbörd i form av regn, eller hagel kan också upplevas som obehagligt för djuren.

När det gäller bestämmelserna kring hur utvändiga ytor ska vara beskaffade framgår detta av 1 kap. 34 §. Den paragrafen anger att markytor som är hårt belastade av djuren ska vara hårdgjorda, dränerade eller naturligt ha motsvarande funktion. Särskilt känsliga är t.ex. markytor i anslutning till stallet, drivvägar och markytor kring vattnings- och utfodringsplatser. Att nederbörd faller under betesperioden är normalt och man måste räkna med att markytorna ska klara av att belastas av djuren antingen genom att ytorna naturligt har lämpliga egenskaper eller genom att markytorna i möjligaste mån har åtgärdats för tillräcklig hållfasthet där det finns behov. Där till kommer att djurbeläggningen på betesmarken inte får vara högre än att ett växttäcke bibehålls på minst 80 procent av arealen i den aktuella betesfållan (se 2 kap. 28 §). Betesmarken kan dock ta skada vid t.ex. onormala nederbördsmängder om djuren tillåts beträda betesmarken, trots att hårt belastade markytor och djurbeläggningen i betesfållan är väl anpassade. I sådant fall kan det vara motiverat att hålla djuren inomhus för att förhindra att djuren trampar sönder betet de ska hållas på.

Allvarliga insektsangrepp kan leda till djurlidande och i värsta fall till att djur dör. Störst är risken när förekomsten av knott är riklig. Det kan därför vara en nödvändig skyddsåtgärd att hålla djuren inomhus för att skydda dem vid riklig förekomst av t.ex. knott.
Det kan också vara motiverat att skydda djuren när det finns en omedelbar fara för rovdjursangrepp som inte rimligen kunnat förutses och undanröjas på förhand. I sådana områden där rovdjur förekommer ska förebyggande skyddsåtgärder göras så långt det är möjligt så att djuren kan hållas utomhus, men det kan ändå uppstå situationer i enskilda fall där sådana åtgärder inte är tillräckliga. Det kan då vara en nödvändig skyddsåtgärd att hålla djuren inomhus. I områden där rovdjur normalt inte förekommer finns knappast skäl att vidta särskilda skyddsåtgärder i förebyggande syfte för att skydda djuren från angrepp. Därför är det tillåtet att hålla djuren inomhus i det fall omedelbar fara för rovdjursangrepp plötsligen skulle uppstå i sådana områden.

Djur som omfattas av kravet på bete eller annan utevistelse sommartid, får hållas inomhus fram till slakt under förutsättning att de är anmälda för slakt och ska slaktas före den 15 juni. Detta motiveras av att ett snabbt foderbyte som vid betessläpp ger en tillfällig försämring i tillväxt.

En kviga som ska semineras under betesperioden får hållas inomhus under en period av högst 30 dagar i sträck förutsatt att den sammanlagda betestiden minst motsvarar den tid som framgår av 26 §. Skälet är bl.a. att antalet hämtningar och drivningar av djur som ska semineras, dräktighetsundersökas etc. kan minskas vilket framför allt kan vara en fördel ur arbetssynpunkt. Föreskriften kan komma att leda till att antalet fribetäckningar med egen gårdstjur minskar och andelen semineringar ökar. Seminering kan vara positivt ur djurskyddssynpunkt eftersom det finns ett större urval av tjurar att välja mellan jämfört med fribeteckning. Man kan med seminering bättre välja tjur efter varje kvigas speciella egenskaper och förutsättningar vilket t.ex. kan minska risken för förlossningssvårigheter.

Det kan också vara motiverat att hålla djur inomhus av andra skäl än vad som angetts ovan, t.ex. vid olika typer av behandlingar så som avmaskning, klippning etc., om djuren måste skötas eller vårdas på ett särskilt sätt. En förutsättning är dock att åtgärden inte är lämplig att utföra utomhus.

35 § *Minsta utrymme i kalvningsbox:*

1. ensambox – 9 m^2, kortaste sidan 3 m,
2. ensambox på båspall för uppbundna djur – 8 m^2, kortaste sidan föreskrivna minsta båsbredden multiplicerad med 2,
3. gruppbox – 8 m^2/ko, kortaste sidan 3 m i boxar för högst 3 kor,
4. gruppbox – 8 m^2/ko, kortaste sidan 5 m i boxar för mer än 3 kor.

Tidigare var den minsta tillåtna boxarean 10 m^2 för kalvningsbox avsedd för en ko eller kviga (ensambox). Minsta tillåtna arean för sådan box är nu sänkt till 9 m^2. Syftet med ändringen är att öka användningen av kalvningsboxar genom att underlätta för djurhållarna att iordningställa kalvningsboxar och göra det till en lägre kostnad. Detta bedöms kunna ske om 3-meters standardinredning kan användas i större utsträckning och utan att djurskyddsnivån sänks under godtagbar miniminivå.

Något allmängiltigt krav på kalvningsbox har inte funnits tidigare för besättningar med bundna kor. I mindre besättningar är tillgången på utrymme ofta begränsad och det kan vara svårt att i praktiken iordningställa utrymmen för kalvning om de upptar för stor yta. I och med att generella krav införts om att kor och kvigor ska kalva lösgående och att kalvningsbox ska finnas inför kalvningen har intentionen i denna föreskrift varit att underlätta för djurägare, framför allt med små uppbundna besättningar, att tillgodose djurens behov av rörelsefrihet vid kalvning. Bedömningen är att detta kan göras i något mindre utrymmen än vad som tidigare varit tillåtet. Därför tillåts nu en mer långsmal kalvningsbox på båspall med mindre area (se punkt 2). Att begränsa användandet av denna boxtyp till endast uppbunda besättningar motiveras med att utrymmena i dessa besättningar ofta är ytterst begränsade och att något generellt krav på kalvningsbox inte har funnits tidigare för sådana besättningar.

37 § *Minsta utrymme i gemensambox (Tabell 3)*

Syftet med den förändring som gjorts av dessa föreskrifter jämfört med tidigare föreskrifter har varit att få bättre överskådlighet. Bl.a. har utrymmeskraven för kalvgömma och ligghall

lagts in i tabellen. Dessa föreskrifter låg tidigare på andra platser i författningen. Dessutom förtydligas att kalvar upp till 3 månaders ålder ingår i måttangivelserna för dikor och amkor (se fotnot 2) och att utrymmet för kalvgömma inte ingår i motsvarande utrymme utan ska läggas till (se fotnot 3).

38 § *Minsta utrymme i bås (Tabell 4)*

De tidigare minimimåtten för liggbås för kalvar har bedömts vara för stora för kalvar upp till 60 kg. Båsbredden 0,70 m för kalvar upp till 90 kg har bedömts som något för bred. Skälet är att båsen är svåra att hålla rena p.g.a. att djuren gödslar i båsen. Nya måttföreskrifter införs därför i syfte att få bättre hygien på djurens liggytor och därmed renare och friskare djur. Det bör påpekas att liggbås till allt för unga kalvar inte är en optimal inhysningsform då de oftast föredrar att ligga tillsammans.

3 kap. Särskilda bestämmelser för grisar

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen
Uppfödning av växande grisar bör ske omgångsvis.

Omgångsuppfödning är definierat som *" hållande av djurgrupp med individer av likartad ålder i eget stall eller egen stallavdelning. Insättning av ny djurgrupp sker inom en begränsad tidsperiod och inte förrän stallet eller stallavdelningen tömts helt"*. Anledningen är att man inte bör blanda djur av olika åldrar eftersom de har olika förmåga att stå emot smittor (äldre djur smittar yngre djur som har sämre immunförsvar). Att uppfödningen bör ske omgångsvis är också för att man ska kunna göra rent mellan varje djuromgång så att man inte har kvar smittor i stallet när det kommer nya unga djur. Den gamla lydelsen omfattade all typ av grishållning, även t.ex. suggor vilket inte är lika relevant. Rådet är dock motiverat när det gäller uppfödning av växande grisar.

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen
Grisar som väger mindre än 20 kg bör inte föras samman med grisar från andra besättningar.

Olika besättningar har ofta olika smittämnen. Små grisar har därtill ett sämre utvecklat immunförsvar än större grisar. Man bör därför inte blanda sådana djur från olika besättningar då det kan påverka hälsan hos grisarna negativt.

Allmänna råd till 2 § djurskyddslagen
Smågriskullarna bör efter eventuell kullutjämning hållas samman under tillväxttiden. En gris som har nedsatt förmåga att hävda sig i en smågriskull bör dock avlägsnas och inhysas i en miljö som är bättre anpassad för grisen.

Ändringen ligger i att sista meningen har lagts till. Skälet är att det i vissa situationer kan vara nödvändigt att avlägsna vissa individer från kullen för att undvika djurlidande. Det kan t.ex. vara djur som i flera avseenden är svaga och har nedsatt förmåga att hävda sig i kullen.

2 § *En gris som är särskilt aggressiv mot andra grisar får tillfälligt hållas individuellt i box som den kan vända sig i utan svårigheter.*

Regeln införlivar bestämmelsen i artikel 3.8 i Rådets direktiv 91/630/EEG av den 19 november 1991 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning (svindirektivet) i det svenska regelverket.

Grisar ska som huvudregel hållas i grupp. Normalt förekommer vissa aggressiva beteenden hos grisar som hålls i grupp, t.ex. när gruppen rangordnar sig och vid utfodring. Detta i sig är inget skäl för att plocka bort vissa individer från gruppen för att hålla dem individuellt. Men särskilt aggressiva grisar kan skada andra grisar som de hålls tillsammans med.
Det bör observeras att aggressivitet mellan djuren kan uppstå vid s.k.”systemfel”. Exempel på det kan vara, för liten plats för djuren, för lite foder eller att foder ges på ett felaktigt sätt. Man har i försök sett en avsevärd ökning av aggressioner mellan grisar när fodergivan delas upp på för många utfodringstillfällen. En annan situation där problem kan uppstå är i samband med utfodring när suggor utfodras utan stängbara ätbås. I dessa fall kan det leda till att de biter varandra i öronen eller andra kroppsdelar eller jagar bort varandra. Ranglåga djur är oftast mest utsatta och kan utöver att de får skador också bli stressade eller helt enkelt få för lite foder. Om djuren hålls i en miljö med bristfällig miljöberikning kan det också leda till hög aggressivitet mellan djuren eller andra onormala beteenden hos dem. Föreskriften är inte avsedd att användas som en lösning på eventuella problem som kan härledas till ett eller flera systemfel. I de fallen är det sannolikt att andra bestämmelser i författningen inte uppfylls och det är då orsaken till problemet som ska åtgärdas. Föreskriften syftar till att ge möjlighet att tillfälligt kunna hantera vissa individer som är särskilt aggressiva och där aggressiviteten inte rimligen kan hänföras till brister i själva djurhållningen.

En gris som tas om hand på detta sätt ska hållas i en box som den kan vända sig i utan svårigheter. Det är alltså inte tillåtet att ”fixera” djuret.

3 § *En digivande suggas rörelsefrihet får begränsas under smågrisarnas första levnadsdagar genom användande av skyddsgrind eller motsvarande anordning om hon uppvisar ett aggressivt eller onormalt beteende som utgör en uppenbar skaderisk för smågrisarna.*
Skyddsgrind eller motsvarande anordning får också användas under det dagliga skötselarbetet om suggans beteende utgör en uppenbar skaderisk för skötaren samt när suggan hanteras för vård och behandling.
Grupphållna suggor och gyltor får stängas in i bås när de utfodras eller när de hanteras för vård och behandling.

Lydelsen syftar till att på ett tydligare sätt klargöra när ett djurs rörelsefrihet får begränsas genom användande av skyddsgrindar eller bås. Grisar ska som huvudregel hållas lösgående. Detta framgår av 14 § djurskyddsförordningen (1988:539). I 15 § (samma förordning) föreskrivs vidare att fixeringsanordningar för grisar endast får användas tillfälligtvis. Den gamla lydelsen i 2 kap. 29 § (DFS 2004:17) om hur och när sådana anordningar får användas har inte varit tillräcklig. Lydelsen har i vissa fall lett till feltolkningar så att djur har stått instängda mer än vad som kan anses djurskyddsmässigt acceptabelt. Ett annat problem var att 29 § inte medgav att grupphållna djur som utfodras i ätbås får stängas in i båsen när de utfodras.

Suggor och gyltor som ska grisa är starkt motiverade att bygga ett bo att grisa i. Detta beteende brukar normalt inledas någon dag före grisningen. Beteendet innebär bl.a. att suggan eller gyltan samlar ihop lämpligt bobyggnadsmaterial och lägger på den plats som de finner lämpligast. När suggorna utför detta beteende kan man uppleva det som negativt genom att det blir ”oroligt” i stallavdelningen och boxarna kan se stökiga ut. Detta är normalt och därför

att räkna med. I de fall man fixerar suggorna och därmed begränsar deras möjlighet att utföra bobyggnadsbeteenden kan intrycket vara att det blir lugn och harmoni i stallavdelningen. Den forskning som finns om bobyggnadsbeteenden pekar dock på att djuren i sådana fall blir stressade och i förlängningen apatiska. En grundförutsättning för att djuren ska kunna utföra bobyggnadsbeteende är att de är lösgående och att utrymmet är anpassat och tillräckligt stort. Undersökningar har visat att om suggan har fått bygga bo inför grisningen så blir hon lugnare, förlossningen underlättas (går fortare) och mjölkproduktionen blir bättre. Detta i sin tur leder till friskare och starkare smågrisar. Det är inte ovanligt att smågrisar skadas eller dör genom att de inte hinner undan när suggan lägger sig. Kombinationen lugna suggor och friska, starka smågrisar minskar sannolikt den risken. En annan viktig faktor är att utrymmet ger suggan bra förutsättningar att kunna lägga och resa sig. Vid ett systemfel där utrymmet är för litet eller olämpligt utformat kan det leda till att suggan lägger sig på ett för hastigt och okontrollerat sätt. Det innebär en ökad risk att smågrisarna hamnar under suggan och kläms. Det finns inga studier som generellt visar att smågrisdödligheten skulle vara större i boxar där suggan hålls lösgående jämfört med om suggan hålls fixerad. Däremot finns studier som visar att smågrisarna har bättre och jämnare tillväxt om suggan hålls lösgående.
Vissa djur, framför allt gyltor, kan ha ett onormalt beteende i samband med grisningen. Detta kan ta sig uttryck i att de inte lugnar ner sig under förlossningen och därmed utgör en skaderisk för de nyfödda grisarna. I vissa fall förekommer också att smågrisarna blir ihjälbitna. Beteendestörningar av detta slag är dessbättre ovanliga och förekommer enligt branschens egna uppskattningar hos ca 2-5 % av gyltorna.

Paragrafen innebär att man inte får begränsa en gyltas eller suggas rörelsefrihet regelmässigt i förebyggande syfte innan hon grisar.. I de fall man misstänker att en gyltas eller suggas beteende kommer att leda till att kultingarna skadas bör i stället tillsynen över djuret intensifieras. Om det under själva grisningen visar sig att djuret har ett aggressivt eller onormalt beteende som innebär en uppenbar skaderisk för smågrisarna får man dock lov att använda skyddsgrindar i syfte att skydda smågrisarna. Användningen av skyddsgrindar ska dock vara så kortvarig som möjligt under smågrisarnas första levnadsdagar. Det går inte på förhand att ange exakt hur länge behovet av att stänga in en sugga kan vara men längre tid än 2-3 dagar är knappast motiverat annat än i undantagsfall.

En del suggor kan ha ett aggressivt beteende mot djurskötaren. Det kan t.ex. bero på att suggan har stark modersinstinkt att vilja skydda sina smågrisar. Att gå in i en grisningsbox med en sådan sugga kan vara farligt och suggan får därför stängas in med hjälp av skyddsgrind eller motsvarande anordning när boxen ska beträdas under det dagliga skötselarbetet. Även när suggan eller smågrisarna ska behandlas kan det vara praktiskt och inte minst säkrare att utföra behandlingen genom att använda skyddsgrinden. I båda fallen ska suggan släppas ut så fort arbetet är klart i boxen. Det bör dock observeras att om flera arbetsmoment ska utföras i boxen och denna måste beträdas flera gånger när arbetet pågår i avdelningen, behöver suggan inte släppas ut mellan varje arbetsmoment.

Vid utfodring av grupphållna gyltor eller suggor i ätbås är det nödvändigt att djuren inte kommer åt och kan skada eller stressa varandra när de äter. En del ätbås har därför låsbara grindar som stänger in djuren när de äter. Detta system ger en hög säkerhet mot skador och stress och är därför tillåtet. Grisarna ska senast släppas ut när hela gruppen ätit färdigt.

Suggor eller gyltor kan också behöva begränsas i sin rörelsefrihet när de vårdas eller behandlas, t.ex. vid seminering eller dräktighetsundersökning. Djuren ska dock släppas fria så snart behandlingen är genomförd och får inte vara instängda längre än nödvändigt.

7 § *Strömedel till grisar ska ha sådana egenskaper samt ges i sådan mängd att grisarnas sysselsättningsbehov tillgodoses.*

Grisar ska hållas och skötas i en god djurmiljö som ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Detta framgår av 4 § djurskyddslagen.

I sin naturliga miljö använder grisarna en stor del av dagen till att söka föda. Detta gör de genom att böka i marken för att undersöka om de kan hitta något ätbart. Det här beteendet är grisarna starkt motiverade att utföra och det försvinner inte även om deras näringsbehov tillgodoses genom utfodring. Grisarna måste ha möjlighet att få utföra själva beteendet. Om de inte får denna möjlighet att få utlopp för sina beteendebehov kan de ersätta det beteendet med oönskade beteenden, t.ex. att de börjar bita på varandra (t.ex. svansbitning) eller utföra s.k. stereotypier. Då strömedel har använts i Sverige under lång tid, framför allt i form av halm, är problemen med svansbitning och stereotypier små här i Sverige.

I djurskyddsförordningen föreskrivs att boxar för grisar ska vara försedda med strö av halm eller annat jämförbart material (16 §). Det framgår dock inte av förordningen vilka egenskaper eller vilken funktion strömet ska ha, därav denna föreskrift om användning av strömedel för sysselsättning. Genom regeln införlivas svindirektivets artikel 3.5 samt bilaga kapitel I.4.

De egenskaper strömedlet ska ha för att tillgodose grisarnas sysselsättningsbehov kan inte närmare anges som föreskrift eftersom flera olika sorters material (t.ex. halm, torv, spån) eller kombinationer av strömaterial mycket väl kan uppfylla regeln. Närmare beskrivning av strömedlets egenskaper framgår därför som ett allmänt råd till denna paragraf.

Allmänt råd till 3 kap. 7 §

Strömedel till grisar bör innehålla material som grisarna kan böka i, undersöka och tugga.

Vid uppfödning i konventionell grisningsbox bör strömedlet också ge ett skyddande liggunderlag för suggan och smågrisarna under smågrisarnas första levnadsvecka.

Om det strömedel man använder har samtliga egenskaperna som beskrivs i det allmänna rådet är förutsättningarna goda att grisarnas sysselsättningsbehov kan tillgodoses. Det kan dock finnas strömaterial som kanske inte lever upp till samtliga av de uppräknade egenskaperna men som ändå kan vara tillräckligt intressant för grisarna. En poäng med att det står ”innehålla material” i det allmänna rådet är att strömedlet inte enbart behöver bestå av ett sorts material utan kan bestå av en blandning av olika material som är intressant för grisarna.

Under smågrisarnas första levnadsvecka är deras hud och klövar känsliga för mekaniska skador. Det kan därför vara nödvändigt att förse golvytorna med ett skyddande lager av strömedel som minskar kontakten mot golvmaterialet. Särskilt viktigt är detta när golvmaterialet är av betong eller liknande hårda material som också kan vara sträva. Även vissa typer av spaltgolv kan vara nödvändiga att täcka med strömedel för att minska risken för skador på smågrisarna.

8 § *Under veckan före grisning ska suggor och gyltor ha tillgång till strömedel som ger dem möjlighet att utföra bobyggnadsbeteenden.*

Suggor och gyltor som ska grisa är starkt motiverade att bygga ett bo att grisa i. Detta beteende brukar normalt inledas någon dag före grisningen. Att få utföra själva beteendet i sig är så pass viktigt för suggan att till och med om hon förses med ett färdigt bo, kommer hon ändå att utföra beteendet genom att bygga om det. Forskning har visat att beteendebehovet är minst lika starkt eller t.o.m. starkare än behovet av att äta. En sugga kommer alltså att prioritera bobyggandet framför ätandet trots att hon känner hunger. Beteendet innebär bl.a. att suggan samlar ihop lämpligt bobyggnadsmaterial och lägger på den plats som hon finner lämpligast. En grundförutsättning för att en sugga ska kunna utföra bobyggnadsbeteendet är därför att hon hålls lösgående och att utrymmet är tillräckligt stort. En annan förutsättning är naturligtvis att hon har material för att kunna utföra beteendet. Om suggan eller gyltan *inte* har sådant material blir hon stressad. Om djuren ges möjlighet att utföra det här beteendet får det positiva effekter för förlossningen, digivningen m.m.

Allmänna råd till 3 kap. 8 §

Utgödslingssystem i stallavdelningar med konventionella grisningsboxar bör vara avpassat för hantering av stora strömängder.

Utgödslingssystem för flytgödselhantering har begränsade möjligheter att hantera större mängder strö. I synnerhet om halmströ med lång strålängd används, vilket är ett lämpligt bobyggnadsmaterial. Risk finns att ett sådant utgödslingssystem sätter igen sig eller fungerar dåligt. I de fall man har en flytgödselhanteing på anläggningen innebär det att ströet kan behöva hanteras manuellt.

Allmänna råd till 1 kap. 19 §

Slaktgrisstallar bör vara utrustade med duschsystem eller andra anordningar som kan ge djuren svalka under den varma årstiden.

Värmeisolerade stallar för växande grisar bör vara utrustade med anläggning för tillskottsvärme under den kalla årstiden.

Första rådet syftar till att minska risken för att grisar som hålls inomhus i djurtäta stallavdelningar inte har termisk komfort under den varma årstiden. Vid höga stalltemperaturer sommartid har djuren svårt att göra sig av med sin överskottsvärme, vilket kan leda till s.k. värmestress. Därför bör det finnas möjlighet i stallet att reglera grisarnas kroppstemperatur. Detta kan t.ex. åstadkommas med hjälp av ett duschsystem eller forcerad ventilation.

Andra rådet syftar till att minska risken för att grisar inte har termisk komfort under den kalla årstiden. Tillskottsvärme är oftast nödvändigt i stallar med växande grisar och i synnerhet i avdelningar med tillväxtgrisar upp till ca 30 kg. Vid för låga stalltemperaturer vintertid kan djuren ha svårt att behålla sin kroppstemperatur, vilket i sig innebär ett lidande men som också kan göra dem mer mottagliga för sjukdomar. Med värmeisolerade stallar avses stallar som har ett inomhusliknande klimat. Icke värmeisolerade stallar är sådana stallar som har ett utomhusliknande klimat. I icke värmeisolerade stallar bibehålls grisarnas termiska komfort under vinterhalvåret med hjälp av djupströbäddar. I värmeisolerade stallar används normalt ströade liggboxar. Vintertid är det svårt att hålla temperaturen uppe i i värmeisolerade stallar med ströade liggboxar utan tillskottsvärme. Problemet får inte lösas genom att ventilationen helt eller delvis stängs av för att minska värmeförlusterna i avdelningen eftersom luftkvaliteten då försämras. För större grisar kan problemet ibland lösas genom att ge dem mer foder. Djuren ökar då sin ämnesomsättning och därmed också sin värmeproduktion vilket gör att de klarar lägre omgivningstemperaturer. Smågrisar och nyavvanda grisar har däremot

mer begränsade möjligheter att kompensera en lägre omgivningstemperatur genom att öka foderintaget. Dessutom är de mer känsliga för smittor. Det är därför viktigt att se till så att stalltemperaturen inte är för låg och vid behov tillföra tillskottsvärme.

10 § *Minst tre fjärdedelar av föreskriven liggarea i en ströad liggbox för digivande sugga ska bestå av ett golv som inte är dränerande golv. Denna del av liggarean ska vara en sammanhängande rektangulär yta som spänner över hela boxbredden. Övrig del av den föreskrivna liggarean får bestå av dränerande golv med en största spaltöppning på 11 mm och med en minsta stavbredd på 11 mm. Om det dränerande golvet är av betong ska stavbredden dock vara minst 80 mm.*

De tidigare föreskrifterna tillät inte att liggarean i en box för digivande sugga bestod av dränerande golv. Skälet var att liggplatsen måste kunna förses med strömedel och att strömedlet ska ligga kvar på liggplatsen. Detta grundläggande krav kvarstår alltjämt. Det är emellertid viktigt att liggytorna kan hållas så torra och rena som möjligt, särskilt i den del av boxen som ligger närmast gödselytan. Ett dränerande golv som förses med strö och som samtidigt dränerar urin och väta kan därför godtas ur djurskyddssynpunkt. Föreskriften innebär därför att det är tillåtet att förse en viss del av den föreskrivna liggytan med dränerande golv.

11 § *Inför grisning ska suggor och gyltor kunna disponera utrymmet i en grisningsbox så att de kan utföra bobyggnadsbeteenden.*

Suggor och gyltor som ska grisa har ett mycket starkt behov av att kunna utföra bobyggnadsbeteenden. Därför behöver de utöver bobyggnadsmaterial också ett tillräckligt stort och välanpassat utrymme för att kunna utföra dessa beteenden. Eftersom behovet är så starkt hos djuren är det viktigt att krav på tillräckligt utrymme föreskrivs. Regeln förtydligar därför dels att suggor och gyltor ska hållas lösa även när de ”boar”, dels att utrymmet måste vara tillräckligt stort och väl anpassat för djuret. Vetenskapligt underlag saknas idag för att reglera exakt hur grisningsboxen bör vara utformad för att suggan ska kunna grisa på bästa möjliga sätt. Sex kvadratmeter är dock ett minimimått för digivande sugga med smågrisar som inte får understigas. Regeln innebär inte något krav på extra utrymme utöver de föreskrivna sex kvadratmetrarna. Det handlar istället om suggans möjligheter att disponera boxen.

13 § *Bås för grupphållna grisar ska vara utrustat med en skyddsanordning baktill som hindrar grisarna från att skada varandra.*

Grupphållna grisar som befinner sig i bås t.ex. ätbås, riskerar att bli angripna bakifrån av andra grisar. Grisarna stressas av att de kan bli attackerade och om de blir angripna leder det ofta till skador. Det är därför nödvändigt att båsen förses med en skyddsanordning baktill. Detta kan göras på i huvudsak två olika sätt, antingen med hjälp av självstängande individuella grindar eller med hjälp av grindar som stängs och öppnas manuellt av djurskötaren.

Allmänna råd till 1 kap. 15 §

Främre delen av båsavskiljarna bör vara täta.

Av 1 kap. 15 § framgår bland annat att utfodringssystem ska vara utformade så att de medger ett för djuren lugnt och naturligt intag av foder. Rådet syftar till att skapa en utfodringsplats med så låga skade-, aggressions- och stressnivåer som möjligt.

16 § *Mekaniskt ventilerade stallavdelningar för grisar ska vara utrustade med larmanordning som varnar för*

1. övertemperatur,
2. strömavbrott,
3. fel på larmanordningen, och
4. fel på frånluftsfläktar för minimiventilation och gödselgasventilation.

Larmanordningen ska vara utformad så att larmet uppmärksammas på ett betryggande sätt.
Utrustningen ska kontrolleras regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur.
Första stycket gäller inte för avdelningar med plats för färre än 30 vuxna grisar eller för avdelningar med plats för färre än 150 växande grisar över 20 kg, under förutsättning att nödventilationen öppnas automatiskt vid övertemperatur och vid strömavbrott.

Olyckor som lett till djurlidande och till att grisar dött har inträffat i grisstallar när fel har uppstått på ventilationsutrustningen. Orsaken till sådana olyckor har i en del fall varit att fel uppstått på minventilationsfläktar eller gödselgasfläktar. Vid sådana fel är det inte säkert att övertemperatur uppstår i stallet, vilket i så fall innebär att larmanordningen heller inte varnar. Det är därför nödvändigt med en högre skyddsnivå än tidigare på larmanordningar i grisstallar. Larmanordningar i grisstallar ska därför även varna för fel på fläktar för minimiventilation och gödselgasventilation (se punkt 4).

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Därför föreskrivs i andra stycket på vilket sätt larmet ska varna. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet *innan* djuren hinner utsättas för lidande. På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation etc. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggt i larmanordningen. I anläggningar där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksammad i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande.

I små stallavdelningar med plats för färre än 30 vuxna grisar eller för avdelningar med plats för färre än 150 växande grisar över 20 kg, krävs inget larm under förutsättning att nödventilationen i avdelningen öppnas automatiskt vid övertemperatur eller vid strömavbrott.

24 § *Minsta utrymme per djur vid rak foderplats vid samtidig utfodring av grupphållna grisar*

Tidigare måttföreskrifter om utfodringsplats var uppbyggd med stegvisa måttangivelser. Dessa harmonierade inte med uppbyggnaden av måttangivelserna för utrymme för växande grisar (se 21 §). Den nya föreskriften innebär ett mer logiskt och relevant sätt att bestämma

utfodringsplatsens minimimått då formeln bygger på en gris kroppsbredd i förhållande till kroppsvikten. Den ger också en bättre överensstämmelse med 2 §.

4 kap. Särskilda bestämmelser för får

2 § *Får ska hållas i par eller grupp. Baggar får dock hållas individuellt under en kortare period om det är nödvändigt.*

Får är flocklevande djur och blir lätt stressade om de hålls ensamma. Stadigvarande ensamhållning av ett får är därför inte djurskyddsmässigt acceptabelt. Baggar måste dock kunna avskiljas från flocken för att bl.a. oönskade betäckningar ska undvikas. Därför får de om det är nödvändigt hållas individuellt en kortare period. Det är däremot inte godtagbart ur djurskyddssynpunkt att hålla en bagge ensam under en längre period, t.ex. under hela betessäsongen. Att man bara har en bagge är i sig inget godtagbart skäl för ensamhållning.

4 § *Får ska klippas vid behov och med högst ett års intervall.*

Grundregeln är och har varit att fåren ska klippas vid behov. I tidigare föreskrift stod också att fåren ska klippas minst en gång per år. Det kunde tolkas som att det räckte med att klippa dem en gång per kalenderår. Med en sådan tolkning skulle klippningsintervallet kunna sträckas ut till nästan två år i extrema fall. Det var naturligtvis inte avsikten i den tidigare föreskriften. Föreskriften anger nu därför att klippning ska ske vid behov och med högst ett års intervall. Det bör observeras att får i många fall behöver klippas med kortare intervall än ett år.

5 § *Får ska ha tillgång till hö, halm eller annat lämpligt grovfoder som kan tillgodose deras sysselsättningsbehov.*

Får är idisslare och ägnar största delen av sin vakna tid åt att äta eller idissla. De är anpassade till en lång ättid och kortas denna för mycket kopplat till att grovfodergivan minskas kan detta ge störningar i vommen. Forskningsresultat visar också att om får inte ges tillgång till grovfoder för att tillgodose sitt sysselsättningsbehov kan de utveckla störda beteenden som stereotypier eller ullätning, d.v.s. att de plockar ull av andra får och äter den. Tillgången på lämpligt grovfoder kan vara ”fri”, d.v.s. att det alltid finns grovfoder tillgängligt för djuren. Den fria tillgången i sig är dock inte alltid en garanti för att djurens sysselsättningsbehov tillgodoses. Mindre smakligt foder och foderrester som blir kvar på foderbordet med stora fodergivor som ska räcka under en längre tid, är djuren mindre intresserade av och det kan därmed ha ett lågt sysselsättningsvärde för djuren. Det kan i vissa fall vara bättre ur sysselsättningssynpunkt om utfodringen görs på ett sätt så att djuren tillåts äta rent mellan utfodringstillfällena, d.v.s. genom att djuren ges nytt foder ofta men med en mindre grovfodergiva åt gången. Det bör dock observeras att allt för små fodergivor som ges med korta intervaller kan vara negativt ur djurskyddssynpunkt då det kan vara stressande för djuren. Får kan också ges t.ex. sly för att ge dem ökad sysselsättning.

7 § *Det är tillåtet att, utan hinder av 6 § hålla inne får hela dygn i följande fall:*

1. om det är nödvändigt för att skydda djuren vid onormala väderleksförhållanden,
2. om det är nödvändigt för att skydda marken från skador vid onormala väderleksförhållanden,
3. om det är nödvändigt för att skydda djur mot allvarliga insektsangrepp,

4. om det finns en omedelbar fara för rovdjursangrepp som rimligen inte kan undanröjas på annat sätt,
5. om djuren är anmälda för slakt och skall slaktas före den 15 juni,
6. om djuren måste skötas, vårdas eller behandlas på ett sätt som inte är lämpligt utomhus.
Om djur hålls inne hela dygn i enlighet med någon av ovanstående punkter ska detta journalföras.

Det kan finnas anledningar att sommartid hålla djuren i stallet. Därför införs föreskrifter som möjliggör det. Om djuren hålls inomhus av de skäl som medges i föreskriften ska det journalföras. Med det menas att djurägaren ska dokumentera när djuren hållits inomhus, vilka djur som berörts samt av vilket skäl.

Vid onormala väderleksförhållanden kan det vara nödvändigt att skydda djuren eller skydda marken från skador. Med onormal väderlek i detta sammanhang menas sådan väderlek som innebär att djuren riskerar att skadas, utsätts för uppenbart obehag eller lidande om de vistas utomhus. T.ex. kan det vid mycket stark vind finnas risk för att djuren träffas av fallande träd eller kringflygande föremål. Stark vind och kraftig nederbörd i form av regn, eller hagel kan också upplevas som obehagligt för djuren.

När det gäller bestämmelserna kring hur markytor ska vara beskaffade framgår detta av 1 kap. 34 §. Den paragrafen anger att markytor som är hårt belastade av djuren ska vara hårdgjorda, dränerade eller naturligt ha motsvarande funktion. Särskilt känsliga är t.ex. markytor i anslutning till stallet, drivvägar och markytor kring vattnings- och utfodringsplatser. Att nederbörd faller under betesperioden är normalt och man måste räkna med att markytorna ska klara av att belastas av djuren antingen genom att ytorna naturligt har lämpliga egenskaper eller genom att markytorna har åtgärdats för tillräcklig hållfasthet. Där till kommer att djurbeläggningen på betesmarken inte får vara högre än vad marken tål. Betesmarken kan dock ta skada vid t.ex. onormala nederbördsmängder om djuren tillåts beträda betesmarken, trots att hårt belastade markytor och djurbeläggningen i betesfållan är väl anpassade. I sådant fall kan det vara motiverat att hålla djuren inomhus för att förhindra att djuren trampar sönder betesmarken de ska hållas på.

Allvarliga insektsangrepp kan leda till djurlidande och i värsta fall till att djur dör. Främst är risken när förekomsten av knott är riklig och det kan därför vara en nödvändig skyddsåtgärd att hålla djuren inomhus.

Det kan också vara motiverat att skydda djuren när det finns en omedelbar fara för rovdjursangrepp som inte rimligen kunnat förutses och undanröjas på förhand. I sådana områden där rovdjur förekommer ska förebyggande skyddsåtgärder göras så långt det är möjligt så att djuren kan hållas utomhus, men det kan ändå uppstå situationer i enskilda fall där sådana åtgärder inte är tillräckliga. Det kan då vara en nödvändig skyddsåtgärd att hålla djuren inomhus. I områden där rovdjur normalt inte förekommer finns knappast skäl att vidta särskilda skyddsåtgärder i förebyggande syfte för att skydda djuren från angrepp. Därför är det tillåtet att hålla djuren inomhus i det fall omedelbar fara för rovdjursangrepp plötsligen skulle uppstå i sådana områden.

Djur som omfattas av kravet på bete eller annan utevistelse sommartid, får hållas inomhus fram till slakt under förutsättning att de är anmälda för slakt och ska slaktas före den 15 juni.

Det kan också vara motiverat att tillfälligt hålla djur inomhus av andra skäl än vad som angetts ovan. T.ex. vid olika typer av behandlingar så som avmaskning, klippning, mönstring etc., om djuren måste skötas eller vårdas på ett särskilt sätt. En förutsättning är dock att åtgärden inte är lämplig att utföra utomhus.

8 § *Fårens liggytor får inte bestå av gödseldränerande golv.*

Att hålla får i system där boxgolvet inklusive liggplatsen består av gödseldränerande golv (helspaltboxar) har under en lång tid varit en omdiskuterad och ifrågasatt djurhållningsform. Denna djurhållningsform för får är inte vanlig i Sverige men var tillåten i tidigare föreskrifter, med undantag från inhysning i lamningsbox. Forskning visar att får undviker spaltgolv som underlag att stå på och att gå på samt som liggunderlag. Det förekommer också att djuren uppvisar allvarliga beteendestörningar som kan kopplas till att tillräcklig miljöberikning saknas. Helspaltboxar för får bedöms därför inte vara förenligt med 4 § djurskyddslagen. Denna anger att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Föreskriften innebär därför att några nya helspaltboxar inte får byggas och hållande av får i befintliga helspaltboxar ska upphöra senast 1 juni 2017.

11 § *Minsta utrymme i gemensambox (Tabell 13).*

Tidigare föreskrifter baserades på att hela boxarean består av ströbädd eller spaltgolv. Det innebar att föreskrifter saknades för inhysningssystem som har olika golvytor i samma box, t.ex. ströbädd på liggytan och skrapgång eller spaltgolv vid utfodringsplatsen. Den nya föreskriften har därför tagits fram i syfte att täcka in även sådana system. Som framgår av 8 § kommer s.k. helspaltboxar inte att tillåtas. Att ha spaltgolv på ytor som inte utgör djurens liggytor är dock fortsatt tillåtet.

16 § *En lammningsbox ska minst ha måtten 1,2 x 1,2 m.*

Allmänna råd till 3 § djurskyddsförordningen
Lammningsboxar för tackor med fler än två lamm eller för tackor av tung ras bör vara minst 1,5 x 1,5 m.

Lammningsboxar med storleken 1,2 m x 1,2 m har visat sig fungera bra för djuren och får därför användas. Denna boxstorlek var tillåten i tidigare djurskyddsbestämmelser (SJVFS 1993:129) men ändrades till minst 1,5 m x 1,5 m vid en senare ändring av föreskrifterna (SJVFS 2003:6). Det kan dock i vissa fall finnas behov av att ha större lammningsboxar. Därför införs allmänna råd om när det kan vara nödvändigt att använda större lammningsboxar.

5 kap. Särskilda bestämmelser för getter

2 § *Getter av ullras ska klippas vid behov och med högst ett års intervall.*

Grundregeln är och har varit att getter av ullras ska klippas vid behov. I tidigare föreskrift föreskrevs dessutom att de ska klippas minst en gång per år. Det kunde tolkas som att det räckte med att klippa dem en gång per kalenderår. Med en sådan tolkning skulle

klippningsintervallet kunna sträckas ut till nästan två år i extrema fall, vilket inte var avsikten med den tidigare föreskriften. Föreskriften anger nu därför att klippning ska ske vid behov och med högst ett års intervall. Det bör observeras att getter av ullras ofta behöver klippas med kortare tidsintervall än ett år.

4 § *Getter får utan hinder av 3 § hållas inne hela dygn eller delar av dygn i följande fall:*
1. om det är nödvändigt för att skydda djuren vid onormala väderleksförhållanden,
2. om det är nödvändigt för att skydda marken från skador vid onormala väderleksförhållanden,
3. om det är nödvändigt för att skydda djur mot allvarliga insektsangrepp,
4. om det finns en omedelbar fara för rovdjursangrepp som rimligen inte kan undanröjas på annat sätt,
5. om djuren måste skötas, vårdas eller behandlas på ett sätt som inte är lämpligt utomhus.
Om djur hålls inne hela dygn i enlighet med någon av ovanstående punkter ska detta journalföras.

Det kan finnas anledningar att sommartid hålla djuren i stallet. Därför införs föreskrifter som möjliggör det. Om djuren hålls inomhus av de skäl som medges i föreskriften ska det journalföras. Med det menas att djurägaren ska dokumentera när djuren hållits inomhus, vilka djur som berörts samt av vilket skäl.

Vid onormala väderleksförhållanden kan det vara nödvändigt att skydda djuren eller skydda marken från skador. Med onormal väderlek i detta sammanhang menas sådan väderlek som innebär att djuren riskerar att skadas, utsätts för uppenbart obehag eller lidande om de vistas utomhus. T.ex. kan det vid mycket stark vind finnas risk för att djuren träffas av fallande träd eller kringflygande föremål. Stark vind och kraftig nederbörd i form av regn, eller hagel kan också upplevas som obehagligt för djuren.

När det gäller bestämmelserna kring hur utvändiga ytor ska vara beskaffade framgår detta av 1 kap. 34 §. Den paragrafen anger att markytor som är hårt belastade av djuren ska vara hårdgjorda, dränerade eller naturligt ha motsvarande funktion. Särskilt känsliga är t.ex. markytor i anslutning till stallet, drivvägar och markytor kring vattnings- och utfodringsplatser. Att nederbörd faller under betesperioden är normalt och man måste räkna med att markytorna ska klara av att belastas av djuren antingen genom att ytorna naturligt har lämpliga egenskaper eller genom att markytorna har åtgärdats för tillräcklig hållfasthet. Där till kommer att djurbeläggningen på betesmarken inte får vara högre än vad marken tål. Betesmarken kan dock ta skada vid t.ex. onormala nederbördsmängder om djuren tillåts beträda betesmarken, torts att hårt belastade markytor och djurbeläggningen i betesfållan är väl anpassade. I sådant fall kan det vara motiverat att hålla djuren inomhus för att förhindra att djuren trampar sönder betesmarken de ska hållas på.

Allvarliga insektsangrepp kan leda till djurlidande och i värsta fall till att djur dör. Främst är risken när förekomsten av knott är riklig och det kan därför vara en nödvändig skyddsåtgärd att hålla djuren inomhus.

Det kan också vara motiverat att skydda djuren när det finns en omedelbar fara för rovdjursangrepp som inte rimligen kunnat förutses och undanröjas på förhand. I sådana områden där rovdjur förekommer ska förebyggande skyddsåtgärder göras så långt det är möjligt så att djuren kan hållas utomhus, men det kan ändå uppstå situationer i enskilda fall där sådana åtgärder inte är tillräckliga. Det kan då vara en nödvändig skyddsåtgärd att hålla

djuren inomhus. I områden där rovdjur normalt inte förekommer finns knappast skäl att vidta särskilda skyddsåtgärder i förebyggande syfte för att skydda djuren från angrepp. Därför är det tillåtet att hålla djuren inomhus i det fall omedelbar fara för rovdjursangrepp plötsligen skulle uppstå i sådana områden.

Det kan också vara motiverat att hålla djur inomhus av andra skäl än vad som angetts ovan, t.ex. vid olika typer av behandlingar så som avmaskning, klippning etc., om djuren måste skötas eller vårdas på ett särskilt sätt. En förutsättning är dock att åtgärden inte är lämplig att utföra utomhus.

6 kap. Särskilda bestämmelser för värphöns och unghöns

Allmänna råd till 6 kap. 2 §

Värphöns i bursystem bör vara uppfödda i bursystem för unghöns. Frigående värphöns bör vara uppfödda som frigående unghöns. Unghöns uppfödda i bursystem bör inte användas som frigående värphöns i flervåningssystem.

Föreskrifterna anger att unghöns ska vara uppfödda i inhysningssystem som förbereder dem för det system de ska hållas i som vuxna. Några ytterligare detaljföreskrifter finns dock inte. Det allmänna rådet syftar till att visa på hur en djurhållare bör föda upp unghöns för att de ska anpassa sig väl till en produktionsperiod i respektive inhysningssystem. Generellt gäller att unghöns bör vara uppfödda i ett system som så långt det är möjligt liknar det system de ska hållas i under värpperioden. Miljön för den helt unga kycklingen är av mycket stor vikt för vilka förutsättningar den vuxna hönan har för att hantera miljön i värpstallet. Detta beror på att höns har svårare för inlärning och tillvänjning när de överskridit en viss ålder. Man brukar säga att det s.k. ”utvecklingsfönstret” stängs. Hönsfåglar måste därför tidigt, redan före fyra veckors ålder, få tillgång till sittpinnar (eller nivåskillnader på annat sätt) för att kunna röra sig väl i höjdled och använda sittpinnar som vuxna. Tillgång till strö, helst från dag ett, är viktigt för att minimera risken för fjäderhackning hos de vuxna hönsen. Unghöns som fötts upp frigående men sedan satts in i bursystem inför värpperioden kan visa tecken på stress. Detta kan bero på den kraftiga och plötsliga begränsningen i rörelsefrihet och på den begränsade tillgången på strö. Därför bör burhöns vara uppfödda i bur.

5 § *Unghöns ska ha ständig tillgång till strömedel som kan tillfredsställa deras beteendebehov av att picka, sprätta och sandbada.*

Kycklingar bör så tidigt som möjligt i livet (helst direkt) få tillgång till strö eftersom detta påverkar deras beteende som vuxna. Det är väl belagt i forskningen att om kycklingar inte har tillgång till strö från mycket tidig ålder så ökar risken att de utvecklar beteendestörningen fjäderhackning. Fjäderhackning är ett stort djurskyddsproblem på grund av att risken för skador ökar när djuren är nakna, det gör ont på fåglarna när fjädrarna rycks ut, fåglarna får problem med reglering av kroppstemperatur utan fjädrar och de förlorar i stor utsträckning sin flygförmåga. Fjäderhackning är även ett produktionsproblem på grund av att foderförbrukningen ökar och att risken för skador och dödlighet ökar. I system för frigående unghöns används strömedel redan idag. Det finns dock ännu inga utprovade inredda uppfödningsburar med ströbad för unghöns. Kravet på strömedel i uppfödningsburar kommer därför att träda i kraft vid ett senare tillfälle som behörig myndighet bestämmer.

6 § *Unghöns ska ha tillgång till sittpinnar.*

Forskning visar att höns (inklusive unghöns) har ett starkt behov av att vila på sittpinne och att det är viktigt för deras inlärning att de redan under de första levnadsdagarna får möjlighet att förflytta sig i olika plan så att de får en tredimensionell omgivningsuppfattning. Kravet på att även unghöns ska ha tillgång till sittpinne införs därför. I system för frigående unghöns används sittpinnar eller hyllplan redan idag. Det finns dock ännu inga utprovade inredda uppfödningsburar med sittpinnar för unghöns. Kravet på sittpinnar i uppfödningsburar kommer därför att träda i kraft vid ett senare tillfälle som behörig myndigheten bestämmer.

7 § *Mekaniskt ventilerade stallavdelningar med fler än 2 000 djur ska vara utrustade med larmanordning som varnar för:*

1. övertemperaturer,
2. strömavbrott, samt
3. fel på larmanordningen.

Larmanordningen ska vara utformad så att larmet uppmärksammas på ett betryggande sätt. Utrustningen ska kontrolleras regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur.

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Därför föreskrivs i andra stycket på vilket sätt larmet ska varna. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet *innan* djuren hinner utsättas för lidande. På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation etc. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggt i larmanordningen. I anläggningar där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksammad i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande.

8 § *Vid förprövningspliktig ny-, till- eller ombyggnad av ett stall med gödseldränerande golv ska stallet ha mekaniskt utgödslingssystem som medger att regelbunden utgödsling kan ske under det gödseldränerande golvet.*

Problem med höga ammoniakhalter i stalluften visar sig främst i stallar med envåningssystem där gödsellagring sker i gödselbingen i djurutrymmet. Studier visar att stallar utan system för daglig utgödsling inte klarar att hålla ammoniakhalten i stalluften under 25 ppm. I sådana system har det visat sig att ammoniakhalten ofta kan vara avsevärt högre. Studier har också visat att regelbunden utgödsling förbättrar stallmiljön väsentligt och att gränsvärdet 25 ppm kan klaras. Därför införs krav på mekaniskt utgödslingssystem som medger att regelbunden utgödsling kan ske under det gödseldränerande golvet. De faktorer som påverkar förekomsten av ammoniak i stalluft är främst omfattningen av gödsellagringen i stallavdelningarna. Andra faktorer som också påverkar luftkvaliteten är ströbäddskvalitet, luftfuktighet, temperatur, (luftväxling), ventilationssystemets funktion, eventuell lågevakuering av frånluft, gasutsug etc. De berörda djurhållarna behöver därför komplettera eller förändra sina stallavdelningar på

ett eller flera sätt där system för regelbunden utgödsling antas vara en åtgärd som de flesta berörda djurhållare behöver installera om inte regelbunden utgödslingen kan ske manuellt. Det kan också vara nödvändigt att förbättra ventilationsanläggningen i stallavdelningen, samt installera anläggning för tillskottsvärme under den kalla årstiden. Markisoleringen kan också vara nödvändigt att förbättra för att få en bättre ströbäddskvalitet om inte denna vid behov kan bytas ut under pågående uppfödnings- eller produktionsomgång.

9 § *I stallar med envåningssystem får djuren endast tillfälligtvis utsättas för ammoniakhalter som överstiger 25 ppm i stalluften.*

Allmänna råd till 6 kap. 9 §

Stallar med gödseldränerande golv som var i bruk före denna författnings ikraftträdande samt sådan ny-, till- eller ombyggnad av stall som inte omfattas av 8 § bör ha utgödslingssystem som medger att regelbunden utgödsling kan ske under det gödseldränerande golvet.

Utgödsling under gödseldränerande golvytor bör ske minst 2 gånger per vecka.

Problem med höga ammoniakhalter i stalluften visar sig främst i stallar med envåningssystem där gödsellagring sker i gödselbingen i djurutrymmet. Studier visar att stallar utan system för daglig utgödsling inte klarar att hålla ammoniakhalten i stalluften under 25 ppm. I sådana system har det visat sig att ammoniakhalten ofta kan vara avsevärt högre. Studier har också visat att regelbunden utgödsling förbättrar stallmiljön väsentligt och att 25 ppm kan klaras. Därför har krav införts i stallar där förprövningspliktig åtgärd genomförs (se 6 kap. 8 §), på mekaniskt utgödslingssystem som medger att regelbunden utgödsling kan ske under det gödseldränerande golvet. I befintliga stallar med envåningssystem ställs inget direkt krav på mekaniskt utgödslingssystem. Detta förutsätter dock att det föreskrivna gränsvärdet för ammoniak (25 ppm) klaras genom andra åtgärder. Ammoniakavgången från stallgödsel ökar med ökande lagringstid. Det är därför viktigt att gödseln förs ut ur stallet med regelbundna intervall. Studier har visat att det är lämpligt att gödsla ut minst två gånger per vecka.

22 § *Utrymme för unghöns i bur (tabell 20).*

Bestämmelserna för utrymmen för unghöns i bur har uppdaterats då nya produktionsformer tagits i bruk och med hänsyn till det djurmaterial som används i dagens äggproduktion.

23 § *Utrymme för frigående unghöns (tabell 21).*

Beläggningsnivåerna anpassas med hänsyn till nya produktionsformer och kunskaper som fåtts främst genom forskningsprojekt samt vid ny teknikprövning av flervåningssystem för unghöns. Bestämmelserna för utrymmen för frigående unghöns har uppdaterats som en följd av att nya kunskaper har tagits fram.

24 § *Utan hinder av 23 § får stallar hos unghönsuppfödare som är anslutna till ett kontrollprogram som godkänts av Djurskyddsmyndigheten, beläggas i enlighet med kontrollprogrammet, dock högst 18 unghöns per m^2 tillgänglig area vid 18 veckors ålder.*

Beläggningsnivåerna anpassas med hänsyn till nya produktionsformer och kunskaper som fåtts främst genom forskningsprojekt samt vid ny teknikprövning av flervåningssystem för

unghöns. Höga beläggningsnivåer ställer stora krav på skötarens skicklighet och stallets funktioner. Beläggningsgraden kan höjas utöver vad som medges i tabell 21 i de fall då skötsel och stallfunktioner är av mycket hög standard. Ett kontrollprogram dokumenterar och ger ett mått på stallets funktion och skötarens skicklighet och kan därför på ett djurskyddsmässigt säkert sätt motivera en högre beläggning. Liknande system med kontrollprogram som tagits fram av branschen och godkänts av den centrala behöriga myndigheten finns redan för värphöns och matfågel.

25 § *Övriga mått för frigående unghöns (tabell 22)*

Övriga måttbestämmelser för frigående unghöns har uppdaterats då nya produktionsformer tagits i bruk och med hänsyn till djurmaterial som används i dagens äggproduktion.

7 kap. Särskilda bestämmelser för slaktkyckling

2 § *Mekaniskt ventilerade stallavdelningar med fler än 2 000 djur ska vara utrustade med larmanordning som varnar för:*

1. övertemperaturer,
2. strömavbrott, samt
3. fel på larmanordningen.

Larmanordningen ska vara utformad så att larmet uppmärksammas på ett betryggande sätt. Utrustningen ska kontrolleras regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur.

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Därför föreskrivs i andra stycket på vilket sätt larmet ska varna. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet *innan* djuren hinner utsättas för lidande. På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation etc. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggt i larmanordningen. I anläggningar där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksammad i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande.

4 § *Utan hinder av 3 § får stallar hos slaktkycklinguppfödare som är anslutna till ett kontrollprogram som godkänts av Djurskyddsmyndigheten beläggas i enlighet med kontrollprogrammet, dock högst 36 kg per m^2 och högst 25 djur per m^2.*

Högsta tillåtna beläggningsgraderna (36 kg per m^2 och högst 25 djur per m^2) har införts i föreskriften för att tydliggöra vilka beläggningsnivåer som får användas. Detta framgick tidigare enbart av kontrollprogrammet.

8 kap. Särskilda bestämmelser för kalkoner

2 § *Mekaniskt ventilerade stallavdelningar med fler än 2 000 djur ska vara utrustade med larmanordning som varnar för:*

1. övertemperaturer,
2. strömavbrott, samt
3. fel på larmanordningen.

Larmanordningen ska vara utformad så att larmet uppmärksammas på ett betryggande sätt. Utrustningen ska kontrolleras regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur.

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Därför föreskrivs i andra stycket på vilket sätt larmet ska varna. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet *innan* djuren hinner utsättas för lidande. På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation etc. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggt i larmanordningen. I anläggningar där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksammad i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande.

4 § *Utan hinder av 3 § får stallar hos slaktkalkonuppfödare som är anslutna till ett kontrollprogram som godkänts av Djurskyddsmyndigheten, beläggas i enlighet med kontrollprogrammet, dock högst med 40 kg per m^2 för djur < 7 kg och högst 45 kg per m^2 för djur ≥ 7 kg.*

Högsta tillåtna beläggningsgraderna (40 kg per m^2 för djur < 7 kg och högst 45 kg per m^2 för djur ≥ 7 kg) har införts i föreskriften för att tydliggöra vilka beläggningsnivåer som får användas. Detta framgick tidigare enbart av kontrollprogrammet.

9 kap. Särskilda bestämmelser för ankor och gäss

2 § *Mekaniskt ventilerade stallavdelningar med fler än 2 000 djur ska vara utrustade med larmanordning som varnar för:*

1. övertemperaturer,
2. strömavbrott, samt
3. fel på larmanordningen.

Larmanordningen ska vara utformad så att larmet uppmärksammas på ett betryggande sätt. Utrustningen ska kontrolleras regelbundet och före varje insättning av en ny omgång djur.

För att hinna avhjälpa ett uppkommet fel innan det medför lidande för djuren är det viktigt att larmet uppmärksammas i god tid och på ett säkert sätt. Därför föreskrivs i andra stycket på vilket sätt larmet ska varna. Det grundläggande syftet med larm är att förebygga djurlidande. Djurhållaren ska upptäcka ett ev. problem och hinna åtgärda problemet *innan* djuren hinner

utsättas för lidande. På vilket sätt larmanordningen ska varna djurhållaren måste anpassas i varje enskilt fall och göras utifrån en riskbedömning. Några parametrar som bör ingå vid en sådan bedömning är t.ex. avståndet mellan stallet och bostaden/personalen, personalens tillsynsfrekvens, djurtäthet i stallet, stallets luftvolym, typ av nödventilation etc. Ju högre risken är att djuren utsätts för lidande vid ett ventilationsbortfall, desto högre säkerhet måste finnas inbyggt i larmanordningen. I anläggningar där ett ventilationsbortfall redan efter en kort tid kan leda till djurlidande kan t.ex. telelarm kopplat till en eller flera nyckelpersoner vara nödvändigt. På en anläggning där djuren inte påverkas av ett ventilationsbortfall lika akut kan en väl synlig varningslampa, siren eller dyl. vara tillräckligt för att djurhållaren ska bli uppmärksammad i tid och hinna åtgärda problemet innan djuren utsätts för lidande.

10 kap. Särskilda bestämmelser för pälsdjur

10 § *Utrymme i bur (tabell 26)*

Burarean för två valpar efter avvänjning har ändrats till 0,255 m^2. Detta mått angavs i tidigare föreskrifter till 0,225 m^2. Denna måttföreskrift var dock felaktig vilket berodde på ett skrivfel.